

Flyvevåbnets historiske aktiviteter

2022

Flyvevåbnets historiske aktiviteter 2022

Udgivet af Flyvevåbnets Historiske samling
Bygning 463
Herningvej 47
7470 Karup J

Tlf.: 72 81 16 52
Mail: flyhis@mil.dk

www.flyhis.dk

Ansvarshavende:
Seniorsergent Henrik Hjorth

Redaktion: Jørgen Maltvedgaard
Layout: Sten Weidinger Jessen

Tryk: Krypto- Kort- og Publikationssektionen, FMI

Forsidebilledet:
Draken Team Karup's udstilling af gruppens fly ved Danish Air Show 2022.

2022 Flyhistoriske aktiviteter

Af Henrik Hjorth, seniorsergent, leder af Flyvevåbnets Historiske Samling

Kære FLYHIS-er

Så blev det november og atter tid til "Flyhistoriske aktiviteter".

Vi er endelig i gang igen efter flere pauser grundet CV-19.

Lige som at tingene er ved at falde på plads i en normaliseret hverdag, invaderer Rusland Ukraine.

Sikkerheden er blevet skærpet på tjenestestederne, hvilket begrænser besøgende til pensionistgrupperne.

Som det er nu, kan vi ikke gøre andet end at leve med det, og håbe på at begrænsningerne lempes med tiden.

FLYHIS støtter igen

Vi er blevet forespurgt til diverse transportopgaver til Bornholm for at støtte F-16 bidraget der.

Det er en anmodning som vi honorerer, som en samarbejdspartner i forsvaret. Der er ligeledes støttet med beredskab på bjærgningskran under DAS 2022 og kranløft ved BIKINI.

Da vores blokvogn var til syn, blev den kasseret grundet kraftige rustangreb. Ved vores gode venner i SKP kunne vi imidlertid låne deres blokvogn med eneste klausul, at levere den tilbage såfremt at der kom en operativ opgave.

Med en enkelt undtagelse kunne vi derved gennemføre årets program med F-16 inklusiv transport af en F-104G fra Aalborg til DAS 2022.

Værløse HG2 åben hangar

I hangar 2 i Værløse er der lørdags-åbent, hvilket har bredt sig til en yderligere tirsdagsåbent. Ved at udlægge hangaren som et åbent værksted, giver det gæster mulighed for at få en teknisk indsigt der normalt er få forundt.

Det har to fordele, begge meget væsentlige; Frivillige som ligeledes er formidlere når der er åbent, deltager i vedligeholdelse af og får et godt indblik i teknikken.

Herved står de med en god baggrundsviden over for publikum. At besøgende får vakt interessen for teknik, ikke bare ældre, men i høj grad de unge som gerne skulle blive inspireret til et job i forsvaret.

Flytning af fly

F-84G SY-H fra Danmarks Tekniske Museum (DTM) til HG2 Værløse. Flyet var oprindeligt anvendt i ESK 730 som SE-G, senere til uddannelse af flymekanikere i Værløse som A-777.

Flyet blev flyttet fra DTM i Helsingør 24-25.04 til HG2 Værløse. Det er et led i flytningen af militære luftfartøjer fra DTM til HG2, grundet DTM fremtidige udflytningen til Svanemølleværket. Flytningen gik godt uden den store panik bortset fra en revnedannelse, som blev spottet i transportbeslaget til forkroppen på dagen for flytningen.

Lars med tungen lige i munden

Revnen var større end at det var forsvarligt at køre med. En af de ansatte på DTM påtog sig imidlertid at svejse en ordentlig dopler på.

Herefter blev forkroppen løftet på en blokvogn og kørt til Værløse.

Tak til Henrik Hansen for at træde til med svejseapparatet med kort varsel

HG 2 Værløse holdet gik til den med krum hals, og i løbet af et par dage var F-84'eren samlet igen, uden at flyet fik en skramme. Godt gået.

F-104D RT-654 er vendt tilbage til Værløse, hvor den sidst blev anvendt til undervisning af flymekanikere.

Der er således en hel generation af flymekanikere uddannet i Værløse, der fik lov at starte den op. Akkurat som den tidligere nævnte F-84G et årti før.

Foruden en gennemgribende konservering af flyet, trængte dækkene til udskiftning. Dæk er vel så meget sagt, det var nærmere slicks. Hjul demonteret, nye dæk fremdraget fra FLYHIS lageret i Karup og transporteret til AAL, hvor Allan Mortensen fra Aalborg gruppen skiftede dem for os.

RT-654 blev i øvrigt klarmeldt til sidste tur den 21.07.83 til VÆR af en senere tekniker på Lynx helikopter og kollega gennem en 20 års periode, Poul Henning Christiansen (PHC).

J-79 motoren skulle konserveres

Det krævede nye batterier til vores Ground Support Equipment; Garrett Airstarter og 115V AC Ground power.

Den største udfordring var at få stabil 115V AC, men det lykkedes umiddelbart før julen 2021.

Det var ret fantastisk da flyet accepterede spænding og en gennemgang af de elektriske systemer kunne begynde.

En perfekt forårs fredag i april ringede jeg til Bjarne og spurgte om han var frisk på et dry run.

"Jeg har to timer" var svaret.

Flyet blev kørt ud og Bjarne dukkede op. Strøm på, luft på. Herefter blev motoren møllet op i omdrejninger, 3 løb af hhv. 15, 30 og 60 sek. Varighed. Olietryk, Ingen graverende vibrationer eller mislyde. Imponerende efter at have stået stille i siden 1996. Herefter kontrol af korrekt oliestand.

Efterfølgende er der lavet 6 dry runs med det formål at motionere motoren, samt få den konserveret. Størstedelen af elektronikken bliver jævnlige luftet, og LN-3 NAV systemet er klar efter 90 sekunder som beskrevet i -1

I øvrigt kom et ældre ægtepar forbi som bor i området bag HG2 "Starter i den ikke engang op?" spurgte de.

Danish Air Show 2022

Beslutning om at gennemføre Danish Air show blev taget kun 2 måneder før selve air showet. Med så kort forberedelsestid fik alle deltagende parter voldsomt travlt.

Vi var traditionen tro værter for et historisk telt og fly på display.

De sidste indkvarteringer blev bekræftet samme eftermiddag som gæs-terne ankom med et håndskrevet stykke papir! Nogle af vores gæster blev særdeles positivt overrasket over indkvarteringen.

Foruden udstillerne i vores telt var der følgende på static display:
 F-104 / Henning Jørgensen og Kenn L. Højerslev SLE, F-16 HG2 Værløse, Lynx helikopter S-134.

Strut Nordjylland / Steen Lee Christensen, LEE & team fløj ind med KZ VII, OY-ATM, KZ III, OY-DZE og Chipmunk, OY-DHJ

Aeronautisk Aktivitets center Avedøre / Finn Røgil, GIL; KZ VII, OY-ATI. 7 fly og en helikopter kom til at udgøre FLYHIS static display.

Det er altid en fornøjelse at opleve gamle kollegaer, der mødes ved vores historiske udstilling og erindrings udveksler historier fra tiden der er gået med et smil på læben.

Det blev en rigtig fin dag, hvor vores nye venner fra *Swedish Air Force Historic Flight* besøgte os talstærkt med Lanser, Draken og Viggen.

Stor tak til gutterne fra SE Airforce Historic flight for at støtte os med startvæske (Isopropylnitrat) til vores Draken fly således at vi fortsat kan starte dem op.

Materiel 2022

Kassation af gammel Noteboom blokvogn. Ved sidste syn blev vores Noteboom blokvogn som tidligere nævnt skrottet for altid. Den havde efterhånden brændt en del af sine 9 liv af. Det ville koste anslået over 200.000,- at renovere samt udbedre rustangreb i vores blokvogn.

Det mente FMI ikke var rentabelt da der var en ny på vej. Vi måtte derfor låne os frem fra februar af.

En solskinsdag i midten af september hentede vi vores nye Broshuis Low bed blokvogn trukket af en Scania 500 trækker ved forsyningsdepot Skrydstrup. Der er indkøbt tre til FLV: En til Fighter wing, en til Helikopter wing, og en til FLYHIS!

Udover at det var en stor dag, var det kulminationen på arbejdet i HHAFF - (Heavy Haul Air Force) arbejdsgruppen, hvor vi har været repræsenteret.

Premiere med den ny blokvogn

En lidt sen anmodning om opstilling til kulturnat København (14 dage før) blev premieren for den nye blokvogn.

F-16 er altid populær og vi kan sige med et smil på læben, at vi aldrig møder negative miner hvor vi dukker op med den. På trods af et 180 graders drej på kongens Nytorv med efterfølgende kørsel ind over cykelsti mv. blev der hverken dyttet eller oplevet sure miner. Folk stopper op, tager billeder eller filmer. Det hjælper selvfølgelig lidt, at Militærpolitiet følger med og regulerer trafikken.

Vores vært ved Kulturnat KBH 2022 var Forsvarsministeriet. Opstillingen blev på den anden side af gaden, foran Danske bank Holmens kanal 3. Selvom at det var midt i det mest trafikerede område i KBH gik det smertefrit.

FLYHIS årsmøde

Årsmødet blev i år holdt i en lidt anden stil, end den vi normalt kender. Den årlige fremlæggelse af aktiviteterne, hvor der aldrig er tid nok, blev afløst af muligheden for en åben dialog mellem grupperne.

Overordnet mål er at få styrket netværket på tværs af grupperne. Gruppernes referat fra året der er gået blev i stedet sendt til undertegnede, hvor det indgår i Flyhistoriske aktiviteter 2022. Der er (heldigvis) kommet positive tilkendelser på mødet indtil videre.

Ønsket om at vores fælles historie afspejles i, at der altid er gang i renovringsprojekter, scanning af billeder eller registrering af historiske effekter

Afslutningsvis kan jeg kun sige, at det glæder mig meget når man møder jer ude i grupperne. Uagtet stramninger i adgangskontrol på respektive flyvestationer, eller andre udfordringer hersker der både rigtig god stemning og et højt aktivitetsniveau i grupperne.

De bedste ønsker om en god jul og et godt nytår.

Når der ikke er plads må man låne....

Af Niels H. Arvedsen (oberstløjtnant, pensioneret) FLYHIS, medlem af Jubilæumsfonden

Efter en pause på grund af COVID 19 kunne Flyvestation Karup åbne dørene for Danish Air Show 2022.

I lighed med tidligere kunne FLYHIS bidrage til Flyvevåbnets Jubilæumsfond og Fondens mulighed for uddeling af jubilæumslegater gennem vort salg af bøger og souvenirgenstande.

Jubilæumsfonden har også i år modtaget en række indstillinger og har på baggrund af Fondens kriterier for tildeling, se nedenfor, valgt at uddele 2 legater.

Kriterier:

- *Personer eller institutioner, der har ydet en påskønnelsesværdig indsats for Flyvevåbnet, eller der som tjenstgørende i Flyvevåbnet har ydet en sådan indsats for Forsvaret.*
- *Personer eller institutioner, der virker til gavn for Flyvevåbnets anseelse i Danmark eller udlandet, eller som bidrager til øget forståelse for Flyvevåbnets rolle i totalforsvaret.*
- *Studier og udgivelser af publikationer om luftmilitære emner.*

Følgende har modtaget Jubilæumsfondens legat:

Seniorsergent Carsten Olsen

ved Operations Support Wing.

Carsten Olsen indstilles på baggrund af hans rolle som ambassadør for Flyvevåbnet på tværs af værnene, der bidrager til øget forståelse for Flyvevåbnets rolle i totalforsvaret samt Flyvevåbnets anseelse i de øvrige værn.

Oversergent Lasse Roth

ved Føringsstøtteregimentet.

Lasse Roth indstilles på baggrund af hans rolle som ambassadør i et Værnsfælles miljø, der bidrager til Flyvevåbnets anseelse.

FAKTA om Flyvevåbnets Jubilæumsfond:

Flyvevåbnets Jubilæumsfond blev oprettet den 1. juni 1991 efter Flyvevåbnets 40-års jubilæum den 1. oktober 1990. Fonden blev oprettet for midler, fremkommet dels ved overskud af salget af bogen "Historien om Flyvevåbnet" samt af sponsorbidrag til udgivelsen.

Fonden ledes af en bestyrelse bestående af chefen for Flyverkommandoen (formand) og repræsentanter fra Flyvevåbnets Soldaterforening, reserveofficererne og stampersonel i Flyvevåbnet samt tidligere tjenstgørende officerer i Flyvevåbnet.

Støtte eller donationer fra virksomheder, fonde eller enkeltpersoner modtages gerne og kan indbetales på MobilePay: 6165 8775 eller på vores konto registreringsnummer: 9255 / kontonummer: 3194 441 818.

Hvis du/I har forslag til modtagere af legat, er man velkommen til at skrive til fondens bestyrelse på adressen:

Flyverkommandoen
Værnsfælles Forsvarskommando
Att. Flyvevåbnets Jubilæumsfond
Herningvej 30
7470 Karup.
E-mail: CAS-RDAF@mil.dk

Værløse Flyhistoriske Hangar

v/ Leif Richardsen, formand

Vi har fået sat rotorblad fra S-61 med "HANGAR II" op foran Hangaren som vartegn.

Det går fantastisk i vores forening. Vi får stadig nye medlemmer og har for tiden ca. 165 medlemmer, hvoraf omkring 25 - 30 kommer tirsdage i hangaren og deltager i arbejdet i hangaren eller mødes til hyggeligt samvær.

Vores hangar har været rigtig godt besøgt. Indtil nu har vi haft ca. 12.500 besøgende i år, omfattende kommunens arrangementer, Store Flyvedag, besøg fra virksomheder og foreninger.

Samtidig er der stor tilslutning fra publikum til åben hangar hver tirsdag og lørdag samt i alle skoleferierne.

En stor tak skal lyde til de medlemmer, der trofast stiller op som guider. Uden jer ville vi ikke kunne holde åbent.

Vi har også stor succes med at lave arrangementer for foreninger og andre grupper, der kommer og får en rundvisning og evt. noget forplejning i forbindelse hermed.

Indtil nu har vi haft besøg af mellem ca. 55 - 60 grupper fra virksomheder og foreninger m.v.

På den tidligere flyveplads er der oprettet børneinstitutioner, hvor børnene ofte kommer et lille smut om tirsdagen, når vi har arbejdsdag.

Samarbejde med Furesø Kommune og andre.

Furesø Kommune er blevet mere interesseret i at afholde arrangementer og events i hangaren.

I år har vi bl. a. været involveret i Furesø Erhvervstræf, Flagdagen og Flyvestationen på hjul, hvor vi stillede lokaler og hjælpere til rådighed.

Fit 4 Flight.

VFH har indledt samarbejde med Furesø Skolevæsen samt Fremtidsværkstedet i Furesø Kommune.

Til at koordinere dette samarbejde har foreningen lavet et skolekoncept "Fit 4 Flight", som tilbyder de unge en spændende oplevelse i Hangar 2 med teoriundervisning i blandt andet flyvning, navigation, førstehjælp og brandslukning.

På skoletjenesten.dk tilbyder foreningen også historier om Den Kolde Krig -set fra luften, 2. Verdenskrig og Redningseskadrille 722 i arbejde. Bagefter kan eleverne svare på spørgsmål på kahoot.it.

Store Flyvedag

Igen i år har der været afholdt Store Flyvedag på flyvestationen.

Vores deltagelse bestod i at sørge for morgenkaffe til arrangementets hjælpere, servicere i løbet af dagen og holde åbent for publikum i hangaren.

Events

Foto/film optagelser: Flere interessenter har fundet vej til hangaren, når der skal laves fotooptagelser, f. eks TV2, FMI og flere danse-grupper, der benytter flyene og området som kulisser ved optagelserne.

Optagelse til reklamefilm

Udstillinger hangaren

Efter at hangaren blev taget i brug i 2018 lavede Furesø Museer en collage af plancher, der viser udviklingen på flyvestationen fra 1910 til 2004.

Collagen blev hængt op på væggene i vestsiden af hangaren.

Efterhånden kom der montere med udstillinger og andre genstande, som dækkede meget af collagen, så foreningen har indkøbt flybare skillevægge, hvor collagen vil blive påsat.

Der er også blevet ophængt en komplet model af en helikopterredder under et billede af en EH-101 for at illustrere, hvordan det foregår, når man redder en person i vandet.

VFH har blandt andet fra Teknisk Museum modtaget en del montere, som bruges til forskellige udstillinger.

Flere enkeltpersoner er kommet med effekter som flymodeller og andet, som de meget gerne vil udstille i hangaren. Modellen her af S-61 er håndbygget af Michael Dines Christiansen. Modellen er flyvedygtig.

Kort om vores fly

Værløse Flyhistoriske Hangar er inde i en travl periode med modtagelse og vedligeholdelse af nye fly og andre genstande i udstillingen.

F-16 opstillinger

Igen i år har vi været så heldige, at vi har kunnet være med ved opstilling af F-16 flyet på Sjælland ved Ofelia plads, Græsted, Høng, CPH Grand Prix og Kulturmatten uden for Danske Bank/ Forsvarsministeriet.

T-33

Flyet er næsten færdigt. Vore elektroteknikere/elektrikere har repareret flyet, så canopy nu kan åbnes elektrisk. Samtidig er der monteret alt lys på T-33.

T-33 står nu utroligt flot i forhold til da vi modtog flyet. Der er foretaget noget opmaling af forskellige felter og slut overfladebehandling af hele flyet er ved at være afsluttet.

En stor tak til slibe/pudse/polereholdet, som har udført et kæmpe arbejde.

F-84G

Danmarks Tekniske Museum planlægger at flytte til nye lokaler indenfor de næste år.

I den anledning blev deres F-84G i overskud, så FLYHIS/VFH har flyttet flyet til Værløse, hvor det kan ses inde i hangaren.

Der var problemer med at åbne canopy, men el gutterne har nu fået canopymekanismen til at fungere.

Vingetankene er blevet malet tilbage til den oprindelige grønne farve.

Adskilt på Teknisk Museum

På plads i Hangar 2

Draken

Vores 2 Draken fly er temmelig gamle, og især det ensædede fly A-002 har taget en del skade ved, at det i mange år var opsat som vartegn i Jonstruplejren, så der er løbende små vedligeholdelsesopgaver.

Pudseholdet er nu i gang med at fjerne snavs og hydraulikolie fra undersiden af AT-160.

Lynx

Lynx projektet udføres tirsdage om aftenen af medlemmer, der stadig er på arbejdsmarkedet.

Desværre er det ikke muligt at skaffe alle de nødvendige reservedele til fuld montering af S-134, uanset at vi i flere omgange er blevet lovet at få reservedele stillet til rådighed.

Så vi bruger i stedet tiden til at tømme S-249, der havarerede på Grønland, og montere dele i S-134.

Tut

Mekanikere fra Flyvestation Aalborg byggede i 1977 en vingetank om til en lille jetjager; Tut.

Der er stor interesse for at sidde i den og der er altid kø ved den.

Medlemmer fra VFH har nu monteret lys, lyd (motorlyd samt maskinkanon lyd) på TUT, så børnene oplever lyden af en jetjager.

Grunau Baby

Svæveflyet er nu malet og korrekte decals påsat. Det er ophængt i hangaren, ved siden af Olympia svæveflyet.

Baby klar til at blive ophængt

Fokker D.XXI

Stellet er blevet flyttet længere ned og væggen malet, så det er mere tydeligt at se.

Samtidig bliver det en del af en udstilling om besættelsen, hvor også Jumo motoren indgår.

Stellet blev brugt som reference ved de Fokker D.XXI fly, der blev bygget på Orlogsværftet.

Jumo motor

Er ved at være samlet og skal så monteres med en plexiglasskal til beskyttelse. De dele, der ikke kan monteres grundet skævhed i motorblok/krumtap, vil blive udstillet i en montre ved siden af motoren.

Værkstedsgutterne vil også finde passende dokumentation til montren.

Lokaler

Vi udvidede vores areal først på året med endnu et lokale, som skal bruges som elektronikværksted og arkivrum. Siden har et par af vores medlemmer gået og isoleret det og efterfølgende monteret nyt lys mv.

Vi er samtidig i gang med en udskiftning af loftsbelysningen i frokoststuen, mødelokaler mv. til moderne LED-rør for at nedbringe strømforbruget.

Sponsorer

VFH er så heldig, at vi har flere sponsorer, der støtter foreningen.

Foreningen havde behov for stiger og platforme, så kassereren kontaktede derfor Zarges og fik lavet en aftale, der betyder, at arbejdsforholdene bliver bedre, og publikum får en bedre mulighed for se at flyene.

Vi har indgået en sponsoraftale med OK, så foreningen får et beløb, hver gang et medlem med et OK Kort, der er tilknyttet VFH, tanker brændstof, bruger OK mobilpakker eller køber strøm via OK.

Diabetesforeningen – "Børn med diabetes" - skaffer bl.a. indtægter ved salg af skrabelodder. VFH støtter ved at sælge lodderne og får en del af omsætningen ved salget.

Øvrige sponsorer kan ses på hjemmesiden, historikhangar.dk

Draken Team Karup

v/John Andersen, formand

Så er der gået endnu et år. Selvom der har været mange bump på vejen gennem det forløbne år, synes jeg, at vi er sluppet godt igennem prøvelserne. I slutningen af sidste år og begyndelsen af det nye år, var det hovedsageligt Corona' en der voldte problemer med aflyste arbejdsdage og aflyste arrangementer.

Siden 1.ste januar har vi måttet aflyse ikke mindre end tre af vores årlige arrangementer:

"Draken Kuren", hvor vi sammen med medlemmerne gennemgår det nye års program over en god frokost.

"Store Oprydningsdag" hvor vi tømmer Shelter 152 for indhold og får gulvet fejlet samt ryddet op og endelig,

"Forårsklargøringen" hvor vi service-rer flyene på alle mulige måder og gør dem klar til sommerhalvårets strabadser.

Det er nu andet år i træk, hvor vi har måttet aflyse arrangementer på flyvestationens område, og jeg kan godt blive en anelse nervøs for vores medlemstal, hvis dette fortsætter.

Man kan måske argumentere for, at vi bare kan afholde vores arrangementer et andet sted, men det er en anelse svært, når det er omgangen med flyene, der tiltrækker og fastholder medlemmerne, sådan har det været i mere end 25 år.

Efterhånden som vinteren gik på hæld, dalede Coronasmitten til et mere acceptabelt niveau, og vi i FLYHIS Draken gruppen kunne igen arbejde mere frit.

Vi havde så håbet på, at det igen skulle være muligt at få besøg i shelteren, men så let skulle det ikke gå.

Den 24. februar gik russiske styrker ind i Ukraine. Det fik Flyvestationen til at lukke helt ned for besøg i det operative område. Vi var derfor henvist til også at flytte vores største arrangement "Draken Meeting" væk fra flyene. Mere om dette arrangement lidt senere.

Forud for afholdelsen af det længe ventede Danish Airshow i juni måned, var vi blevet spurgt uofficielt, om vi eventuelt kunne starte et fly op på spotterdagen. Vores svar var, ja selvfølgelig kan vi det.

Dernæst lige så uofficielt, om det ville være muligt at starte et fly op på selve dagen, hertil var svaret også et klart ja.

Enden på det hele blev det "Static Display" som fik et meget stort besøgstal på dagen.

Vi startede opbygningen af udstillingen allerede om tirsdagen, hvor flyene blev kørt ud til vores tildelte areal. Lørdag formiddag rejste vi telt og fik testbussen, ESK 729's Volvo og Gedhusmuseets Cockpit arrangeret. Der blev også tid til at se lidt på træningen for de flyvende "displays".

Endelig oprandt søndagen som vi alle havde ventet på med længsel, 100.000 + mennesker væltede ind på flyvestationens operative område for at blive underholdt.

Jeg kan, uden at overdrive sige, at vi fik en særdeles travl dag. Vi var alle spændte, for nu skulle vi jo opleve den "rigtige F-35" airborne, godt nok et fly i svensk bemaling, men når nu vores egne ikke må flyve, så er det da bedre end ingenting. Der var ikke et øje tørt, da piloten tog af og gennemførte et flot display. Lidt senere på dagen fik vi også Viggan at se i en flot opvisning.

Jeg synes, at Swedish Air Force Historic Flight (SwAFHF) gjorde en fin figur i det i øvrigt flotte flyveprogram. Vores svenske venner har det sidste års tid hjulpet os med blandt andet pakninger til udskiftning af en brændstoftank på et af vores fly samt med startvæske, så det er muligt fortsat at holde de danske Draken fly i live.

Midt under showet fik vi mulighed for at gøre gengæld.

Der var opstået et problem med en iltpåfyldningsventil i deres display Draken, hvilket betød, at man ikke ville kunne gennemføre flyvning nr. to, da flyet nægtede at modtage ilt. Der var ikke anden udvej end at demontere den pågældende ventil fra et af vores fly og montere den i deres, så programmet kunne gennemføres. Det giver en god fornemmelse, når hjælpen kan gå begge veje.

Draken Team Karup havde et godt show med rekord omsætning i vores bod, så vi er meget godt tilfredse med resultatet.

Flymekaniker uddannelsen

Under showet, havde vi et lille samarbejde kørende med "Flymekaniker uddannelsen" De lånte et af vores fly, som de lavede klarmeldinger på sammen med unge tilskuere, som havde lyst til at få en fornemmelse af den daglige omgang med fly. Det har ført til, at vi har efterfølgende lånt noget af deres gulfplads i HG 3 til udskiftning af en gummisæctank på AT-158. Et arbejde der nu er afsluttet et godt stykke tid før forventet.

Vi takker for lån af pladsen, mange ting bliver nemmere, når man kan stå i lune og lyse omgivelser. Gamle hænder og iskoldt metal, er ikke de bedste venner.

Utraditionel Draken Meeting

Da vi - som tidligere nævnt - ikke kunne invitere gæster ind til flyene i forbindelse med "Draken Meeting" i slutningen af august, blev det i stedet afholdt på FLYHIS. Alt taget i betragtning, synes vi selv, at det blev en meget vellykket dag med besøg ved Gedhusmuseet om formiddagen, efter frokost var der foredrag.

De restriktioner som vi er underlagt lige for øjeblikket, tvinger os til at afholde vores sædvanlige arrangementer på en anden måde i den kommende tid.

En del af det forløbne år er gået med at indrette vores nye "Domicil" i Domehallen på FLYHIS. Vi er ved at danne os et overblik over de reservedele som har været pakket ned i kasser gennem en del år. Alt bliver lagt i en database og derefter placeret i kasser på hylder, så vi nemmere kan finde det, der skal anvendes ved reparationer på flyene.

Vi har da også deltaget aktivt ved premieren på den nye "TOP GUN" film i Skive. Vi blev inviteret til at stille op med Gedhusmuseets cockpit på premieredagene og nu sidst blev vi inviteret til Herning, ligeledes med cockpittet i forbindelse med lanceringen af samme film på Blue Ray disc.

Først på listen over kommende projekter står hjemtagning af AR-102 fra Tønder hvor flyet frister en kummerlig tilværelse og er i en elendig forfatning.

Dernæst er der lidt vedligeholdelse og nye dele til A-014 som vi installerede på Egholm Museet for nogle år siden.

Vi forventer at kunne afholde vores "Draken Kur" den 21. januar, formodentlig på FLYHIS.

"Store Oprydningsdag" afholdes på Danmarks Flymuseum i Stauning den 18. marts.

"Forårsklargøringen" aflyses.

Årets "Draken Meeting" afholdes den 26. august, sted ukendt indtil videre.

Endelig afholdes årets ordinære generalforsamling den 7. oktober på FLYHIS.

Værkstedsgruppen Karup

v/ Kjeld Hansen, formand

Værkstedsgruppen har haft flere ting der skulle ordnes i året, der er gået.

Bedford trækker til Queen Mary er så langt fremme at den kunne komme til maler, så vi kan få førerhuset gjort færdig og monteret på undervognen.

Udover det så er der stadig en del som skal laves før den kan komme ud at køre.

Så har vi en gruppe der har lavet droptanke færdig med maling og opsætning på den RF84F der står i teltet ved Gedhus museet.

Det har været et større arbejde fordi de droptanke vi har fået passede ikke til det fly, men er blevet tilpassede og hængt på plads.

Vi har også en Rosenbauer Crash-tender til reparation den skal have nye stabilisatorer, og det har taget længere tid på grund af fejlleveranser.

Men nu ser det ud til at vi får de reservedele vi mangler, så vi kan blive færdig med den, det vil sige at den kan blive synet så den kan komme ud at køre.

Vi har også været ude med F-16 blandt andet med opstilling til DAS, og en tur til Odense til det store Care show.

Vi har også den gamle kran som er total adskilt. Delene har været til maler, men der er stadig et kæmpe arbejde der skal laves, bl. a. så skal motoren renses og efterses. Den har ikke været startet op i flere år, og derefter skal den samles, spil skal efterses ses og om muligt laves så det kan køre.

Vi har stadig den T33 som var opstillet ved flyskolen, den faldt ned i stormen og skal repareres med nyt op-hæng, samt reparation af selve flyet.

Og så skal den males.

Harvard Danmark

v/ Jan D. Johansson

Nu troede vi alle lige at Corona havde opbrugt alle de bespænd der kunne være, men Murphy (fra *Murphy's law - alt hvad der kan gå galt, går galt*) - har ikke levet forgæves, så ud over at alle nitter i bagkroppen og alle grommets til Dzus fasteners skal byttes, så valgte formanden at brække sit knæ to steder (noget med sne og ski).

Udsigten fra en Harvard

Den lille hændelse satte desværre en gevaldig bremse i forårets aktiviteter, så det var ikke før DAS 2022 at der begyndte at komme skred i tingene.

Det blev et meget succesfuldt DAS 2022, faktisk så succesfuldt at Harvard Danmark måtte melde alt udsolgt!

Det har vi alligevel ikke prøvet før, men det hjalp godt til når man nu skal købe maling!

Harvard Danmark klar til DAS 2022

En anden udfordring var stringers til centerplanet hos de gæve svende i HG67 FSN AAL.

Efter lidt søgning lykkedes det at finde nyproducerede stringers i Michigan i USA, og da formanden i Maj "tilfældigt" kom næsten lige forbi, blev de indkøbt.

Harvard/T-6/SNJ fæstelementer hos Dave i Michigan

Hvad der åbenbarede sig, var et sandt Mecca for Harvard restaureringer.

Hos ejeren Dave fandt vi nemlig alt hvad der behøves til at restaurere Harvard's (Undskyld T-6/SNJ's)

Dave selv levede af at restaurere Harvard's og Stearmans - Not bad!, og han havde faktisk alt, inklusive 24 tønder med skruer og bolte der ikke havde været åbnet siden krigen!

Og selv KLM var hjælpsomme, efter lidt overbevisning, med at bringe 2,9 meter lange stringers med hjem på en flyvemaskine, og minsandten om ikke de kom hele vejen til Ålborg og blev leveret først fra flyet, hvilken service.

Paneler der venter på service af kvalificerede hænder

Sådan fjerner man Dzus fasteners, alt sammen med et kalibreret værktøj og en lille hammer med nænsom hånd.

Vi må ikke glemme at nævne den store indsats, som Pensionisterne i Aalborg har lagt med Harvard 310, faktisk så meget at der nu står en halvfærdig Harvard - stærkt gået svende !

Det hører vi nok mere om i deres beretelse.

Multi Tak

Igen skal en stor tak lyde til Draken Team Karup for hjælpen til at flytte til Dome hallen, og vi glæder os til at dele den med dem, også selvom de flyver på jetfuel.

Det kommende år vil være fokuseret på at bestykke rørstellet og påbegynde udbygningen af nitter i bagkroppen.

Skulle der nu sidde nogle derude som har lyst til at lave lidt Harvard så siger I bare til !

Nyerhvervet P11 kompas fra Den Blå Avis

Besøg af Niels Helmø-Larsen og Steen Hartov (uden for billedet)

En stor tak til SSG Henrik Hjorth, hvis hjælp har været uvurderlig gennem året, i særdeleshed at vi nu har fået alle delene pakket ind på varme og tørre hylder.

En stor tak til Strut Nordjylland, Team Draken og Pensionisterne på FSN AAL – uden jer var vi ikke kommet langt.

Følg med på www.harvarddanmark.dk eller Harvard Danmark på facebook og meld jer ind i Harvard Danmark. Alle, uanset erfaring, er meget velkomne!

Glæd jer til at se en ægte "dansk" Harvard i luften !

Pensionistgruppen på FSN Aalborg

v/ Frank Nielsen

Udstillingsaktiviteter

Efter vi er kommet på den anden side af Coronaen startede vi på at planlægge en event, hvor vi skulle opstille F-16 E176 på centertorvet i Aalborg Storcenter.

Det var et ønske fra centerets ledelse da de tidligere havde haft samme fly opstillet på centertorvet, samtidig havde de et ønske om, at cockpittet skulle være åbent for publikum, så de kunne prøve at komme op og sidde i det. Der havde vi vores betænkeligheder ved at der skulle blive fjernet genstande herfra.

Ved et møde med centerledelsen blev det aftalt at de skulle tage ansvaret for, at publikum ikke kom til skade ved færden omkring flyet, samt stille en vagt til rådighed for at holde styr på de der kom op i cockpittet.

Perioden hvor flyet skulle være på centertorvet blev fastlagt fra den 11 til 28 februar i samarbejde med FLYHIS.

Alt så godt, men da vi skulle hente flyet i Værløse var der desværre ingen blokvogn ledig.

Så vi måtte kontrahere med et privat vognmandsfirma, sponsoreret af Aalborg Storcenter til at udføre transporten. Den 11. Februar kl. 0800 var vores venner i Værløse klar til at læsse flyet og kl.1100 gik turen til Aalborg, hvor det ankom kl.17.30 og kl. 23.30 stod flyet opstillet og klar på centertorvet, hvor vi kunne overdrage det til en glad Storcenter manager.

Det lykkedes fordi alle involverede var meget engagerede og indstillet på at det var en opgave der bare skulle løses.

I den periode flyet var udstillet havde ATV og Forsvarets dag løbende aktiviteter og indslag med henblik på at hverve nogle blandt de besøgende til Flyvevåbnet.

I den omtalte periode var der over 200 tusinde besøgende i Centeret og af dem prøvede 5 tusinde at sidde i et F-16 cockpit.

Det var ikke den eneste opstilling af F-16 vi havde i Aalborg, den 21 juni blev E176 opstillet på Aalborg Forsvars- og Garnisonmuseum i anledning af deres jubilæum.

Den 23 juni blev det adskilt og bugseret ad landevejen til Flyvestation Aalborg og opstillet ved hangar 52.

Det var udstillet i forbindelse med DM ugen 2022 i Aalborg, hvor den danske elite inden for rallysporten dystede i disciplinen rallysjov.

Der deltog 90 mandskaber og der var mange tilskuere.

En tur til på egne hjul

Efter rallyet på Flyvestation Aalborg gik turen tilbage til Forsvars- og Garnisonmuseet ad landevejen kl. 05 om morgenen.

Henning Jørgensen er specialist i sådanne transportere. Det var de sidste F-16 udstillinger i det nordjyske dette år.

Starfighter på udflugt

Det er ikke kun F-16 der har været på banen. Vores gamle Starfighter har været på udflugt til Karup, hvor den har været udstillet i forbindelse med Karup Airshow, samt udlånt til Gedhus museet indtil 20 september.

Af med vingerne, en tur på landevejen og på med vingerne igen, så var den klar til udstilling.

Fly renovering

Det er ikke kun udstillinger vi har beskæftiget os med.

Vores Harvard projekt er ved at være klar til maling i løbet af efteråret og så skal den have vinger og motor monteret.

Vi er stadig i gang med meteor Mark 4, den skal have monteret instrumenter fra en Mark 11 samt sæde i cockpittet.

Vi har fremstillet en fotostat der viser motoren, den skal sidde inde i motor-gondolerne og bag til monteres udløbskoner, så det ser originalt ud.

Smedearbejder

Smedene har også i år fremstillet diverse vogne og understyr.

Som det ses næste bukke til jack, der skal til Værløse.

Danmarks Flymuseum i Stauning

v / Bent Laursen

Danmarks Flymuseum har igen i 2022 haft en god sæson, med rigtig mange besøgende, som også vælger at bruge penge på indkøb i museets kiosk/cafe.

Et venskab i Holland har betydet at vi kan se/mærke, at mange hollændere har besøgt os i det forgangne år.

Vi får stadigvæk stor ros for et rent/lyst museum, og ros for at flyene står pænt og rene/velholdte.

Det er et stort skulderklap til ALLE os frivillige samt 5 fleksjobbere, der driver museet på alle områder.

Vi er i gang med nye tiltag i udstillingen, bl.a. prøver vi at få gang i vores simulator igen samt vise korte filmklip af vores fly.

Museets økonomi er så god, at vi 2023 starter på at bygge Rundbuehal nr. 2, således at vi kan få alle vores projekter samlet et sted, i stedet for at de står flere forskellige steder i området.

Det gør det også nemmere at restaurere dem. Byggetilladelsen til den nye hal er i hus.

Så det går rigtig godt på Danmarks Flymuseum, og jeg sender en tak til alle jer, der bakker op om stedet.

Om et par år fylder museet 50 år, så mon ikke vi arrangerer noget for vores venner...

Jagergruppen Stauning

v / Bent Laursen

2022 er ligesom 2021 gået planmæssigt med at restaurere (R)F-84 G Thunderjet, vi kan se tingene tager form, men det er en langvarig opgave, som nok mange andre havde opgivet på forhånd.

Mange ting, f.eks. beslag skal fremstilles i fri hånd, heldigvis er vi en lille flok med forskellige kompetenser inden for metal, så med lidt snilde klarer vi også disse opgaver.

Frontruden er afmonteret, og vi har været så heldig at få foræret netop den siderude som var i stykker. Den er nu skiftet, så når instrumentpanelerne er monteret, kan frontruden komme på sin plads igen.

Understelslemme er ved at blive repareret, nye pladedele monteres, samt beslag fremstilles.

Ligeledes er vi i gang med at skære gevind op på kroppen og vingerne, så fairings er klar til at blive monteret når vi kommer så langt.

Henrik Hjorth har fundet et "udstødningsrør" fra en T-33, som vi kan ændre lidt på, så det passer til J-35 motoren som vi har stående klar til montering.

Ellers har gruppen det sædvanlige vedligehold af de øvrige fly.

LUFTFORSVARETS VETERANER

v/ H. THUESEN, formand

Museumsudvalg, KKM-udvalg

For frivilligruppen på Stevnstfort, kaldet "Faddere" har det seneste år budt på både gode og dårlige nyheder.

For at starte med de dårlige, så måtte vi tage afsked med fortets leder, Iben Bjørnson. Iben har været en meget vellidt leder, som har formået at gennemføre talrige forbedringer, både for de besøgende, for materiellet og for os frivillige.

Iben har været ansat på Stevnstfort de seneste ca. 5 år, men har nu besluttet at det var tid til nye udfordringer, hendes nye job er dog stadig næsten "indenfor hegnet", nærmere bestemt som forsker ved Forsvarsakademiet.

Det bringer mig videre til de gode nyheder. Det der springer mest i øjnene, og som vi kan takke Iben for, er det store projekt med at sikre HAWK materiellet mod vejr og vind.

Det er nu muligt at få alt udstyret under tag i vinterperioden, enten i nye telte eller under eksisterende halvtag hvor forhæng let kan trækkes for.

En anden rigtig god nyhed er, at frivillighedsgruppens overlevelse er sikret lidt endnu.

Der er nemlig kommet nye yngre kræfter til. De fleste arbejdsdage kan vi mønstre 7 – 9 aktive, både pensionister, men også enkelte arbejdsramte på de lørdage hvor vi også mødes.

Arrangementsudvalg

Foreningens sociale arrangementer følger de foregående års traditioner, og selvom vi kan spore en mindre nedgang er vi stadigvæk omkring 40 medlemmer, der deltager i de 4 faste arrangementer, generalforsamling, sommerfest, bingo og julefrokost.

Alle arrangementer afholdes nu ved tidligere HAWK Eskadrille 543, som var placeret på Stevn. Der er en "Pop up" restaurant, der laver rigtig god mad til alle vores arrangementer.

Vores årlige udflugt gik i år til hangar 2 på tidligere FSN Værløse den 10. maj. Vi fik en rundvisning og en briefing omkring VL Flyhistoriske hangar.

Bingo

14. november

2021,

Julefrokost

11. december

2021,

General-

forsamling

5. marts 2022,

Høstfest

2. september

2022.

Dokumentationsudvalg

Udvalget indsamler og registrerer genstande, dokumenter og fotos for derved at udbygge den bedst mulige information om det jordbaserede luftforsvar.

Scanning af tilgængelige fotos er ved at være tilendebragt, CD og DVD er scannet og registreret. Bøger er ligeledes færdige. Hjemmesiden Kontrol - og Luftforsvar Gruppens Historiske Galleri er blevet nedlagt.

Besøg på arkivet kan altid aftales på mobil tlf. 50403923 eller mød op på tirsdage mellem 0900-1300.

Gedhusmuseet.

v/ Poul Hjorth

1.824 besøgende blev det til. Ny rekord!

Med det begrænsede antal kustoder kræver det nøje planlægning af markedsføringen, så medarbejderne ikke bliver overbelastede.

Som i eventyret om Guldlok og de tre bjørne og grøden skal belastningen være "lige tilpas".

Den faste reklame er gennem turistforeningen Visit Viborg på nettet og i brochurer. Desuden en privat udgivet turistavis, der fordeles til alle campingpladser og sommerhuse i landsdelen.

Den har også en ren elektronisk del, som nok er fremtiden? Facebook-siden bruges fra uge til uge til målrettet reklame i nærområdet og selvfølgelig også landsdækkende.

Facebook 1.000 følgere, 978 "synes godt om". Desuden er der kontakt til den lokale Viborg Stifts Folkeblad journalist, der gerne kigger forbi for at lave "Nyt fra Museet" og "skuffeartikler".

Ekstra "blikfang" har været en vigtig del af årets succes. Vi var så heldige over sommeren at låne en F-104 fra Aalborg efter "Åbent Hus", nu kaldet "Danish Airshow", i juni.

F-104 var ikke baseret på Karup, men kom mange gange forbi i forbindelse med forskellige øvelser, f. eks. så CAT-folk, *Centraliseret Ammunitions Tjeneste*, kunne øve opladning af 20 mm. Gatling kanonen.

Det var et stort "hit" at flyve en tur i cockpittet både for store som små.

På grund af sikkerhedssituationen har mange aktiviteter måttet beskæres "indenfor hegnet" og det har museet nydt godt af.

F. eks. var vi vært for Eskadrille 725's uigenkaldeligt sidste Reunion. Flyvevåbnets Soldater Forening kiggede som vanligt forbi til soldater-jubilæum i oktober. Det var ekstra værdsat, da de ikke kunne besøge det operative område.

Med så store besøgstal på een dag, skal udstillingen kunne ses uden guidning, så der er korte tekster ved alle udstillede genstande.

Kustoderne begrænser sig så til at svare på opklarende spørgsmål.

Foruden aftalte besøg udenfor onsdage af historiske foreninger og lignende, har OSW, *Operational Support Wing*, fast adgang for alt tjenestegørende personel på Flyvestationen.

Det kan også være et led i f.eks. flymekanikeruddannelsen at kigge gamle fly efter i sømmene eller besøg af udenlandske militære gæster.

Strut Nordjylland

v/ Steen Lee Christensen (LEE)

I det nordjyske arbejder vi videre med vedligehold af vores fly.

Der har ikke været så meget flyvning i år som vi kunne have ønsket. Det skyldes til dels at der har været problemer med nyindkøbte radioer, motorproblemer på Chipmunk m.m.

Her får I en kort oversigt over det arbejde der er blevet lavet i løbet af året.

KZ II

Vi har hjulpet ejerne af KZ II 11-101 (OY-FAT) med at få den renoveret færdig. Vi har bl.a. lagt læder på trædefladerne på vingerne, og det elektriske system er renoveret.

Motoren havde ikke kørt i 12 år, så den var "lidt" træg at få startet, men med lidt "indsprøjtning" lykkedes det endelig, hvorefter den kørte rigtig fint.

Flyet er også blevet vejet. Så det er faktisk 99% klar til at komme i luften igen.

KZ III

Årligt eftersyn. Radiorack repareret, transponder og ny radio er monteret.

Under motorprøve blev der fundet fejl på tændrør i cylinder fire. Tændrør blev udskiftet, og ved den efterfølgende prøveflyvning kunne vi klart konstatere, at radio og motor fungerede perfekt.

KZ VII

Årligt eftersyn. Der har været en del radiostøj i nyindkøbt radio, så der er brugt MEGET tid på at lokalisere årsagen.

Da synderen ikke umiddelbart kunne lokaliseres måtte vi løse problemet ved at montere en ældre radio i flyet, og flytte den nye radio over i et andet fly, (KZ III).

Til tider har der været lugt af benzin i kabinen. Det viste sig at benzinhanen var utæt, så den fik vi skiftet. Ellers har den ikke givet de store problemer, og flyver fortsat problemfrit.

Piper Cub

Efter at vores Chipmunk har fået ny hangarplads i Viborg er der nu blevet plads til at vi kunne flytte Piper Cub ind i vores hangar.

Vi har pillet lærredet af kroppen, for at undersøge rørstellet for eventuel korrosion. Vi fandt heldigvis kun nogle små pletter med overfladerust.

De er nu slebet ned og blevet primet. Stellet er nu pakket ned for vinteren. Vi har jo desværre ikke varme i vores hangar.

Vi vil måske gå i gang med at fjerne lærred fra vingerne i løbet af vinteren, hvis vi kan finde et sted med varme, hvor vi kan arbejde.

Chipmunk

Da vi har haft problemer med at have nok piloter til at flyve i vores fly, og dermed betale for de omkostninger der er med de gamle damer, har vi lavet et samarbejde med Viborg flyveklub.

Vi har fået piloter fra Viborg til at melde sig ind i Strut Nordjylland, og til gengæld er Chipmunk nu placeret i en fin hangar på Viborg flyveplads.

Dette har skabt den fornødne kapital til fortsat at flyve med den, samt givet os plads i vores hangar, så vi nu kan arbejde med vores nye projekt; Piper Cub.

Danish Air Show Karup

Vi deltog med KZ III, KZ VII og Chipmunk, alle på Static Display. Det var en rigtig fin oplevelse.

Vi fløj dertil fredag eftermiddag, blev indkvarteret på hotel i Silkeborg, og lørdag fik vi flyene placeret og generelt gjort klar til søndag.

Søndag blev velsignet med fint vejr, så vi nød at se de forskellige fly i luften, og på jorden.

Vi var placeret i hjørnet sammen med FLYHIS og Harvard Danmark. Der var mange som kom forbi, og fik en historie om vores fly og klubben. Et godt arrangement som vi altid vil forsøge at deltage i.

Udover det, deltog vi i årsmødet ved FLYHIS. Et møde der blev afholdt under lidt andre former, men jeg tror vi er mange som nød det nye format, hvor der var lidt mere tid til at mingle.

Tak for en hyggelig dag, til arrangørerne og deltagerne.

Restaurering af "Glenten"

v/Jens Sannom, formand

Restaurering af "Glenten".

Dansk Flyvehistorisk Forening (DFF) er en landsdækkende kulturhistorisk interesseorganisation med hjemsted i Københavnsområdet.

DFF har gennem snart mange år samarbejdet med Danmarks Tekniske Museum (DTM), som aktuelt er hjemmehørende i Helsingør, men som påtænker at flytte til Svanemølleværket i København senere i dette årti.

Samarbejdet omfatter især, at medlemmer af DFF restaureringsgruppe gennemrenoverer museets samling af ældre fly, især fly fremstillet af træ, som er beklædt med lærred, som efter lærredspålægning påføres dope.

Flere af restaureringsgruppens medlemmer har en uddannelse fra Flyvevåbnet fra den tid, hvor Flyvevåbnet fly helt eller delvist var lærredsbeklædt, så gruppens gennemsnitsalder er relativt høj.

For tiden arbejdes der på det historiske fly "Glenten", som er det første fly, som ejedes af det danske Forsvar, i dette tilfælde Søværnets Flyvevæsen, hvilket har medført, at flyet undertiden er kaldt dansk flyvnings pendant til arkæologiens Guldhornene.

Restaureringsarbejdet er støttet af Ellehammerfonden med 85.000 kroner, for hvilket fonden skal en have stor tak. For at understrege flyets særlige historiske betydning, skal flyets historie kort skitseres.

Biplanet, som senere skulle blive navngivet "Glenten", byggedes af Robert Svendsen i løbet af vinteren 1910-1911 efter tegninger fra den engelsk-franske flykonstruktør Henry Farman.

Motoren til fremdrift af flyet er genbrug af motoren fra Robert Svendsens tidligere fly Voisin biplanet "Dania", hvormed han som den første krydsede Øresund ved en flyvning fra Kløvermarken i København til Limhamn syd for Malmø den 17. juli 1910.

Ved et totalhavari med "Dania" den 20. april 1911 forblev den 7-cylindrede Gnôme motoren på 50 HK intakt, hvorfor den kunne genanvendes på "Glenten".

Dele af "Dania" genbrugtes til bygning af "Glenten", idet en konverterings anvisning til ombygning af et Voisin biplan til et Henry Farman biplan var udarbejdet af flyproducenterne.

Den 5. juni 1911 vandt Robert Svendsen en pengepræmie på det dengang anseelige beløb kr. 1.000 for en flyvning med "Glenten" fra Kløvermarken til Køge.

I juli og august 1911 deltog "Glenten" sammen med et antal andre fly i den såkaldte "Danmarksflyvning" med start fra Skagen. "Glenten" gennemførte som det eneste fly hele flyvningen, mens de øvrige deltagere var udgået som følge af havarier og i mange tilfælde kvæstelser af piloterne.

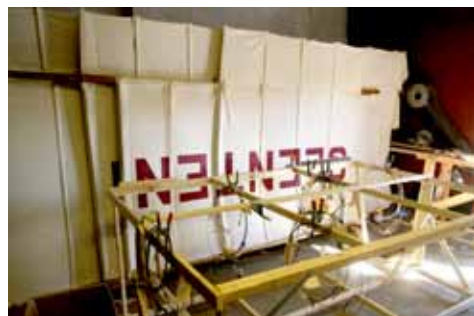
Den 2. september 1911 fløj Robert Svendsen fra Hindsgavl ved Middelfart ved Fredericia medbringende en post-sæk, som kastedes ned ved det lokale vandtårn, og blev derved formodentlig den første postflyver i verden.

"Glenten" blev den 25. marts 1912 doneret til Marineministeriet af flyets ejer generalkonsul V. Ludvigsen, og blev derved det første luftfartøj i Marinen.

Det var ved denne lejlighed, at flyet fik sit navn "Glenten". Flyet anvendtes som skolefly i Marinen, indtil dets udfasning i oktober 1913 som følge af et antal havarier.

Som et historisk klenodie opmagasineredes flyet i en bygning på Quinti Bastion på Refshalevej, indtil det i 1940 blev bragt i sikkerhed for de tyske besættelsestropper.

Tiden 1940- 1945 tilbragte flyet i lagerbygning hos ESSO i Hellerup, hvorefter flyet efter en renovering, der blandt andet omfattede pålægning af nyt lærred, tilgik Danmarks Tekniske Museum.

Under flytning af museet til dets nuværende faciliteter husedes flyet midlertidigt på Flyvestation Værløse fra april 2002 indtil det atter kunne indgå i museets samling i de nye faciliteter fra august 2003.

Flyet, der er flyttet og har været udlånt et antal gange, fremstod inden den igangværende restaurering i en ret ringe tilstand.

Det var især den 70 år gamle lærredsbeklædning, der var mør og laset, og flyet fremstod reelt ikke særlig præsentabelt.

Tilstanden var så ringe, at museets tekniske chef udtalte, at flyet kun vil blive taget ned, hvis dette skete i forbindelse med en udskiftning af lærredsbeklædningen, der blandt andet medvirker til stabiliteten af flyet.

Det skal anføres, at antallet af originale fly fra tiden før den første verdenskrig i de europæiske flyvemuseer er endog meget beskedent, hvorfor flyet også i international sammenhæng er at betragte som et klenodie.

Som tidligere anført, har DFF gennem mange år haft et frugtbart og produktivt samarbejde med Danmarks Tekniske Museum, hvor foreningen blandt andet ved sin restaureringsgruppe, der holder til i Motorprøvestand 2 på Avedøre Flyveplads, har renoveret og vedligeholdt et større antal af især museets fly og motorer, og hvor museet har godtgjort afholdte udgifter, mens foreningen har ydet ulønnet arbejdskraft.

Arbejdet med restaurering af "Glenten" har fundet sted over en 3-årig periode, hvor nedtagning, udskiftning af lærredsbeklædningen og efterfølgende doping af den nye lærredsbeklædning, samt forefaldende renoverings- og vedligeholdelsesarbejder på flyet, har fundet sted.

Arbejdet er ved at finde sin afslutning, og tilbagelevering af "Glenten" forventes at finde sted i december 2022.

Der er medgået over 3.000 mandtimer under restaureringsarbejdet, og flyet vil fremstå som næsten nyt. Til forskel fra udskiftningen af lærredsbeklædningen for 70 år siden, hvor der tilsyneladende anvendtes gummi imprægneret gas tæt ballonlærred, som var umiddelbart tilgængelig i Forsvaret til formålet, er der i den nye restaurering anvendt samme type lærred, som oprindeligt anvendtes i 1911-1912.

Dækkene på hjulene, som stort set var rådnet væk, er nu udskiftet med nye dæk af samme udseende, som de originale. Et detektivarbejde afdækkede, at dæk fra en sulky til hestetravløb var en perfekt løsning til dette formål.

DFF er nu i dialog med DTM om udpegning af hvilket fly, som skal være genstand for det næste restaureringsprojekt, hvilket muligvis kunne være den delvis byggede Friedrichshafen FF.49 mock-up, som er fremstillet af en pensionistgruppe, der har arbejdet på DTM.

Denne gruppe, som havde en meget høj gennemsnitsalder, er efterhånden skrumpet til blot en person, så nye kræfter er nødvendige, såfremt arbejdet skal færdiggøres.

Kort om foreningen

Foreningen blev stiftet i 1962 og tog sit nuværende navn i 1973.

Formålet er at skabe interesse for flyvningens historie ved udgivelse af publikationer, foredragsvirksomhed, deltagelse i udstillinger og anden formidling, samt indsamling og istandsættelse af flyvehistoriske effekter til bevarelse for eftertiden.

DFF's medlemsblad Flyvehistorisk Tidsskrift udgives 4 gange årligt og foredragsvirksomheden omfatter 8 foredragsaftener fordelt på de 4 første og de 4 sidste måneder i kalenderåret.

Aeronautisk Aktivitetscenter Avedøre AAA

Piper Super Cub Y-654

Sidste års indlæg fra AAA sluttede med et forsigtigt gæt på, hvornår Piper Super Cub Y-654 (OY-AZZ) kom i luften.

Vi håbede på, at det ville ske i andet halvår 2022. Men sådan gik det ikke, hvad nok ikke er unormalt ved den slags projekter. I skrivende stund føler vi os dog sikre på, at vi får en prøveflyvningstilladelse og kommer i luften til foråret næste år.

Som det fremgår af billederne, er hele flyet blevet malet efter de oprindelige bemalingstegninger.

Fra malerværkstedet

Det er Jens Olsen, en god ven af klubben, der har stået for det meget store arbejde, både med selve malerarbejdet, men også med fremstilling af skabeloner til kokarder, flag og flynumre.

Vi har også ved Jens Olsens og FLY-HIS mellemkomst fået fremstillet et komplet sæt stencils og maleskabeloner til tekst i cockpit.

Vi føler derfor, at vi har de bedste forudsætninger for at genskabe et fly, med et udseende, der er meget tæt på det, som det havde, da det blev taget ud af tjeneste i 1978.

Det er Aalborg Lak og Farve A/S, der leveret lak til flyet. De har været meget interesseret i projektet og har ydet en meget professionel og hurtig støtte. Vi kan derfor anbefale andre at benytte dette firma.

Instrumentpanel på plads

Alle instrumenter er blevet overhalet og monteret i cockpitet tillige med radio, transponder og strømforsyning. Motoren er overhalet og klar til montering, men er endnu ikke prøvekørt.

I skrivende stund er det arbejdet med montering af cowling, skylights og windscreen, der arbejdes med.

Nymalet krop

Som det var en gang og forhåbentlig snart bli'r igen

Når det er på plads skal kroppen flyttes fra vores sideværksted og ud i hangaren, hvor vinger, haleplaner og ror skal monteres, men så er vi, som nævnt nok henne i det tidlige forår 2023.

Efter deadline på årsskriftet for 2021 fik vi tilsagn fra Ellehammerfonde om, at man ville støtte restaureringen af Y-654 med 80.000 kroner.

Vi er meget taknemmelige for denne donation, da det har gjort det muligt at anskaffe blandt andet nye sealede vingestræbere, nye dæk og slanger, seler, transponder, lak og flere andre mindre reservedele.

Med disse ting og papirarbejdet på plads, ser vi med både spænding og glæde, frem til at se Y-654/OY-AZZ i luften til foråret.

Nymalet venstre vinge

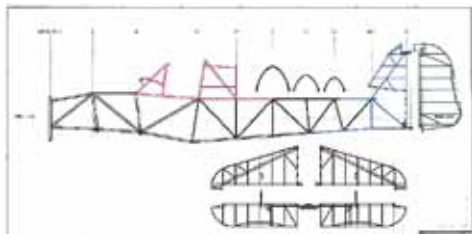

Kroppen under slutmontering

Fokker D.XXI
Byggenummer 2013 - 02
"Udstedt den 27. Maj 2013"

Af Orla Kragh Jensen,
hjemmebygger.

Det første fysiske arbejde på hjemmebygger projekt "Byggenummer 2013 - 02", Fokker D.XXI, startede tilbage i 2014 hvor enkelte dele til halefinnen blev tilpasset og står frem til i dag som en færdig rørramme fuselage med tilhørende sideror, haleplan og højderor. Projektet er opbygget i delsektioner, herunder cockpitsektionen og halesektionen.

En stor tidsrøver i projektet, var de små $\varnothing 3$ mm til $\varnothing 4$ mm huller der skal bores i rørene før en svejsning.

Det er de huller der sikrer at man kan få varm linolie til at løbe hele vejen igennem rørstellet og derved beskytte rørene indvendigt også.

Det samlede rørstel blev færdigt sidst i 2016, hvorefter mange små detaljer blev linet op.

Små detaljer og svejsninger tager så meget mere tid end store svejsninger hvor der er både god godstykkelse og plads omkring svejsningen.

Et af de største tålmodighedsarbejder var at svejse ribberne til sideror, haleplan og højderor.

Nedenfor ses et billede med ribberne til begge haleplaner, og det ser ikke ud af meget, men der er 110 individuelle svejsninger, der skulle svejses på hver side af de 2 gange 6 ribber, altså 220 svejsninger, udført i CrMo 4130 stål med en diameter på mellem 6 og 10 mm. og en godstykkelse på 0,71 mm.

Herefter skulle hver ribbe svejses på halefinnernes A-hovedbjælker.

Det er dog, efter mange svejsninger, et stort øjeblik da jeg i 2018 prøvemontører haleplanerne der har et samlet spænd på 3,5 meter fra tip til tip.

For at kunne gøre haleplanerne færdige skulle højderoret bygges, i en samlet længde på 3,5 meter med fire lejebaserede ophæng og "horn" til wiretrækket fra cockpittet, og efter en "lille million" tilskæringer og svejsninger blev højderoret monteret i 2019.

Som det ses på billedet nedenfor, mangler nu kun den statiske trimklap på sideroret og de dynamiske trimklapper på højderoret.

Det skal naturligvis også nævnes at jeg i marts 2017 fik overdraget en Alvis Leonides 503/7A, 9-cylindret stjerne-motor og en 3-bladet Dowty-Rotol propeller fra Flyvevåbnets Historiske Samling.

Den pågældende motor har produktionsnummer 1964 og blev produceret mellem maj 1956 og marts 1957.

Motoren er "kun" på 11,5 liter og skulle yde 550HK og det får vi jo nok at se engang, men ikke lige nu, da jeg stadig skal have bygget selve motorfundamentet på fuselagen.

Sammen med motoren kom også en Hopson karburator og den originale olie-køler, og af store dele mangler der kun en olietank der skal placeres i "motorrummet" foran brandvæggen.

En positiv overraskelse var også at jeg en dag i 2019 fik en pakke fra det Finske Flyvevåbens museum i Tikka-koski.

Pakken indeholdt nogle mindre emner jeg havde ledt efter, nemlig låsepladerne til de specielle Fokker-designede låse til at fastholde aluminiumpladerne på D.XXI fuselagen.

Det er originale plader, presset ud så de låser "haspen".

Det kræver måske lidt fantasi at forstå konceptet, men der er tale om en fuldt justerbar låseanordning der kan justeres i tre akser og låses ved at trække låsetappen gennem låsepladen og drejer den 90 grader, så er den låst ved en fjederbelastning.

Herefter er der stilstand i projektet, da riget fattedes penge, og først i 2021 kommer der igen synligt skred i produktionen.

De opgaver der blev udført i den stille periode, var forarbejdning af forskellige små beslag til wirehjul, montering af aluminiumplader og så videre.

Sidst i 2021 startede jeg på aluminiumarbejdet omkring "stick and rudder" arrangementet samt sædet.

En masse bukke- og nittearbejde hvor der nu kun mangler enkelte komponenter og beslag før de kan monteres. Her bliver det så rigtig spændende fordi jeg så kan forbinde "stick and rudder" til haleplanerne via wirer og se dem i funktion.

Jeg er også startet på pre-aluminiumarbejder omkring fuselagen, da ryggen og den forreste del af fuselagen skal dækkes af aluminiumplader.

Jeg kalder det pre-aluminiumarbejde da jeg benytter billigt tyndt og blødt alu-materiale, da der skal tilpasses en masse, og det arbejde er nu meget nemmere at gøre når materialet er billigt.

Når så pladerne passer, kan jeg kopiere størrelser, bukninger m.m. over på de dyrere 2024 aluminiumplader.

Jeg slutter denne beskrivelse med det seneste billede jeg har, taget den 8. oktober 2022. Billedet viser projektet med test alu-pladerne fastgjort og begyndende trælistearbejde til profileringen af kroppen.

Nu er projektet blevet meget håndgribeligt og fylder faktisk også en del.

Fotos Fokker D.XXII, lånt fra Facebookgruppen "Hærens Flyvertropper".
Alle fotos er angiveligt fra FLYHIS fotoarkiv, og bringes her som supplement til
Orla Kragh Jensens fantastiske selvbyggerprojekt. Sten Weidinger Jessen

Team Tordenjet Skrydstrup

v/ Poul Larsen

Slutningen af 2021 og starten af 2022 blev desværre også præget af Corona'en med begrænsninger i vores vanlige mødeaktiviteter.

Vi måtte naturligvis overholde Flyvestationens Corona-restriktioner, ligesom vi måtte sikre at vi ikke smittede hinanden i gruppen, selvom de fleste jo havde fået den 3. vaccination.

Først omkring februar blev vores mødeaktiviteter normaliseret og vi kunne atter begynde at mødes i Bygn. 349, til fælles morgenkaffe og briefing omkring "Rigets tilstand" og kommende planer

30 års jubilæum

Et vigtigt emne, på teamets dagsorden, var Team Tordenjets 30 år jubilæum d. 20. oktober, 2022. Planlægningen begyndte så småt i starten af året og planen var at forsøge med et Åbent hus-arrangement i Hg. 6.

Her ville vi invitere Flyvestationens personale, medlemmernes ægtefæller og pårørende, samt inviterede gæster fra lokalområdet, til at se vores arbejde med at renovere fly og samtidig lave en spændende udstilling af effekter fra arkivet.

Det var ligeledes planen at afholde en jubilæumsfest for medlemmer med ægtefæller d. 22. oktober.

Planen om Åbent hus-arrangementet måtte desværre opgives, dels var det ikke muligt at opnå de nødvendige tilladelser hos Flyvestationen, pga. den aktuelle situation, og dels rakte kræfterne ikke.

Resultatet blev derfor en vellykket jubilæumsfest med 25 deltagere.

Flyvestationen var repræsenteret ved OBL Jan Wolff som overbragte en hilsen med et "WELL DONE" til det store frivillige arbejde der gang på gang ydes fra vores forening.

På tur

I slutningen af maj, drog 13 medlemmer på en tur op langs vestkysten.

Første stop på turen var i Nymindesgab, hvor vi besøgte et hold pensionister som arbejder med at renovere gamle panserkøretøjer til museumsbrug.

Fra Nymindesgab kørte vi videre til Thorsminde hvor vi besøgte Strandingsmuseet hvor vi fik en spændende beretning om en verdenshistoriens største strandingskatastrofer, der fandt sted ud for Thorsminde i julen 1811, hvor de to engelske linjeskibe HMS St. George og HMS Defence strandede under en orkan, næsten 1400 mennesker omkom, kun 17 overlevede.

Fra Thorsminde gik turen til Skive for at overnatte. Næste dag tog vi til Brabrand hvor vi besøgte Forsvarets sanitets- og sundhedsskole. Her fik vi en briefing om alle forsvarets sanitets- og sundhedsskole og en spændende rundvisning på skolen.

Fra Brabrand gik turen til Sanitetskommandoen i Århus, hvor vi efter frokost fik 3 spændende foredrag om Forsvarets vedligeholdelsestjeneste, logistiktjenesten og sundhedstjenesten.

Tre meget spændende indlæg, som gav en god indsigt i de 3 områder.

6 x tak

Fra Team Tordenjet skal der lyde en stor tak til Ole Feddersen, Ingeborg Svennevig, Ole Madsen, Søren Bæhr, Finn Kristensen og Søren Rauff for hjælp til at gøre denne tur mulig.

Og en ekskursion

Efter sommerferien var vi på en lokal ekskursion for at besøge nogle tidligere bunkeranlæg i Sikringsstilling Nord, som jo blev bygget af Tyskerne i 1916 - 17 i forbindelse med 1. verdenskrig.

Vi besøgte en udgravet mandskabsbunker i Arrild og et større bunkeranlæg i Agerskov.

Den medbragte frokost blev indtaget i støtteforeningens formidlingscenter i Agerskov, hvor vi kunne se de udstillede effekter og fik en spændende beretning af Dan Obling.

Arkivgruppen

v/Hans Kristoffer Christoffersen

Som tidligere nævnt blev vi berørt af Corona som alle andre.

Vi er i gang med at registrere effekter og fotos. Dog er der ikke blevet meget med fotos, da vi er blevet lidt hæmmet af at vores IT-park er blevet reduceret, og fra at være underlagt Karup, er vi nu blevet tilknyttet Fighter Wing Skrydstrup IT.

Vi modtager fortsat rigtig meget historisk materiale, som bliver registeret som modtaget, så vi kan gøre brug af det på et senere tidspunkt.

Vores samling i bygning 349 var for 2 år siden godt besøgt, men Corona og den aktuelle sikkerhedssituation betyder, at vi ikke har haft de besøg, vi kunne ønske os.

Den aktuelle tilgang af nye frivillige til arkivet er heller ikke så stor som vi kunne håbe på.

Et stort ønske hos arkivgruppen er, at vi kan komme under samme tag som hangargruppen således at vi med arkivdelen, kunne støtte og hjælpe hinanden.

Vi har samme fælles mål nemlig, at give vores historie videre til dem der kommer efter os. Så vores stor håb er at der frigives lokaler/bygninger i forbindelse med starten på en ny F-35 tid.

I arkivafdelingen gør vi det ypperste og holder skruen i vandet.

Hangargruppen

v/Poul Larsen

I hangargruppen har vi fortsat arbejdet med at færdiggøre renoveringen af vores F-100.

Beskriftning af flyet har nok været en større opgave end forventet men er til gengæld vigtig for at give et flot resultat af en renovering.

I starten af året blev det besluttet at Canopyen skulle skiftes, da det var vores vurdering af den der sad på flyet, var dårligere end en reserve vi havde stående i depot i HG. 1

Vi gik derfor i gang med at polere canopyen og fik efterfølgende sendt den til maler for et få malet rammen, så den kunne fremstå pæn.

Udskiftningen strandede imidlertid, da vi måtte konstatere at vores løftegrej dels ikke var tilstrækkelig sikkert til at kunne løfte en canopy fri af flyet dels var vores sling ikke sikkert nok.

Desuden var vores kran ikke i stand til at løfte højt nok, så udskiftningen måtte midlertidigt opgives.

Vi har heldigvis fået tilsagn fra Flyvestationen om hjælp til at fremskaffe et sling som kan klare opgaven og om lån af en kran, som kan løfte tilstrækkeligt højt. Det betyder at vi kan få skiftet canopyen, inden vi sender flyet afsted til vores kolleger i Værløse Flyhistorisk Hangar 2.

Et fælles ønske fra både arkiv- og hangargruppen om at kunne supplere hinanden i historiefortællingen, har medført en større omflytning og oprydning i hangaren.

Det er planen at lave et område i hangaren hvor vores besøgende kan se både hvad vi arbejder med i hangaren; men også se en del af historien om de fly, vi tidligere har renoveret.

Forskellige Mock-ups skal kunne vise de teknisk interesserede hvordan systemerne i flyene virker, ligesom vi gerne vil vise eksempler på hvordan flyet har set ud inden renoveringen begyndte.

Desværre medfører omstruktureringen på flyvestationen i forbindelse med F-35 projektet, at vores muligheder for opmagasinering af diverse løfte- og supportgrej er voldsomt indskrænket, hvilket har betyder at hangaren pt. er fyldt op med en masse hjælpeudstyr, som forhindrer os i et gennemføre omstruktureringen som vi gerne vil gennemføre.

Igen i år skal der lyde en stor tak til Flyvestationen for stor opbakning til vores arbejde med at bevare historien. Ligeledes en stor tak til FLYHIS for opbakning til vores arbejde.

www.flyhis.dk